

Styrelsen har ordet

Sommaren har kommit till Sverige och vi hoppas att den blir varm och skön. Under våren har styrelsen jobbat för fullt med att lansera vår nya hemsida och att modernisera vår dokumentations och medlemsdatabas. Syftet med förändringarna är att det ska bli lättare, snabbare och smidigare att nå och sprida information. Vi jobbar också med att ge Sahabat en ansiktslyftning med ny layout, varierande artiklar och nya skribenter.

Vi har även fått igång en indonesisk språkklubb för nybörjare och fått frågor från medlemmar om att starta en motsvarande klubb i svenska. Förhoppningsvis, kan vi börja med detta i höst. Vi har i samarbete med Sensus visat och diskuterat Joshua Oppenheimers film "The Look of Silence eller *Senyap*". Se separat artikel.

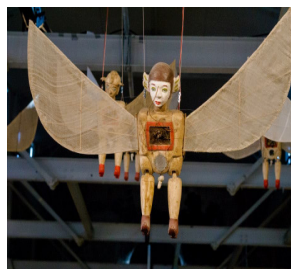
Kom ihåg att anmäla dig till SIS picknick den 14 juni i Humlegården på Östermalm. Vi hoppas att få träffa er alla då. Välkomna!

Styrelsen

Sahabat

Svensk-Indonesiska Sällskapet

Nr.02-2015

Heri Dono, konstnären som vågar vara annorlunda

Heri Wardono, den berömda indonesiske konstnären, ställer ut sina verka i Stockholm under våren 2015. Det är hans första utställning för svensk publik och den äger rum på Färgfabriken. Representeranter från Färgfabriken har besökt Indonesien ett flertal gånger eftersom de har ett samarbete med den indonesiska konstnären från Institut Seni Indonesia (ISI) i Yogyakarta. Samarbetet genomförs inom det urbana projektet "New Urban Topologies 2012".

Heri Wardono, mera känd som Heri Dono, föddes den 12 juni 1960 i Jakarta. Han var ett av sju barn och hans mamma Suwar tillhörde sultanfamiljen i Yogyakarta och hans pappa Suhirman, var Soekarnos ordonnans. Han är uppvuxen i Jakarta under Soekarnos och Suhartos styre, med föräldrar som lärde honom att våga göra annorlunda. Under 1970-talet förstod Heri Dono att konsten inte bara handlade om konstnärlighet och estetik, utan också hade kopplingar till det vardagliga livet. Hans verk presenterar alltid något som händer i vardagliga livet och han har skapat flera kontroversiella verk. Det finns ofta mörka berättelser bakom Donos verk. De är fulla av metaforiska budskap och han besjalar dem med gamla indonesiska traditioner och med animism. "Jag besjalar mina verk eftersom jag tycker om animism. Jag tror att allt har en själ och vill att publiken ska se mina verk som något levande", säger Heri Dono.

Heri Dono började förverkliga sin dröm under sina studier vid Institut Seni Indonesia (ISI) på 1980-talet. Han tyckte att det inte räckte med studierna innanför skolans väggar, så han slutade sin utbildning och började röra sig i konstvärlden för att söka upp

andra konstnärer som kunde bli hans lärare. Han har lärt sig och inspirerats av många lärare, handledare och andra konstnärer, t.ex. Ki Sigit Sukasman från Yogyakarta. Sukasman var den som inspirerade honom att börja göra scenkonst. Sukasman lärde honom även om skuggspelen, som blev Donos inspirationskälla. Hans första scenkonst "Wayang Legenda" framfördes på galleriet Seni Sono i Yogyakarta. Genom Wayang Legenda skapade han nya figurer och berättelser som skilde sig helt från de traditionella skuggspelen.

Han började skapa sina egna verk med en blandning av animering och animism och kombinerade skulpturerna med maskiner vilket gör hans verk hantverksmässiga. Donos konstverk är unika och han gör dem levande i sin svenska utställning "Animachines". Där visar han upp 13 "skulpturer och maskiner". Det är *oxymoronia*, *angels*, *wayang legenda*, *periscope*, *operation mind control*, *the three donosaurus*, *kereta kencana Affandi*, *watching marginal people*, *fermentation of brain*, *hoping to hear from you soon*, *the troops of trojan horse*, *gamelan goro-goro* och *raksasa*. Genom sina verk vill han betona upplevelsen om hur man levde och utvecklades från mitten av 60-talet under Soehartos era fram till 1998. Hans verk rör frågor om demokrati, globalisering och människans förhållande till naturen, som han besjalar i maskerad humor och tankeväckande satir.

"Våga vara annorlunda och ge inte upp inlärningsprocessen, det är mina tips på hur man når framgång", säger Heri Dono.

Text: Tutut Handayani

Bild: Tabir Pakuwibowo

I DETTA NUMMER

Heri Dono, konstnären som vågar vara annorlunda.....	1
Dikter av Tina Safari.....	2
Välkomna SIS nya ledamöter.....	2
Filmvisning: The look of silence.....	3
Indonesiska Föreningen i Göteborg på Biskopsgårdens Dag.....	3
Terrakottahantverket uppmärksammas under Terracotta Biennale 2015.....	4

Join SIS for a picnic in the park!

Sunday, 14th June
Humlegården
Östermalm
At 10am

Get ready for picnics meals
And having fun in the sun..!

Tel/sms 0761003552

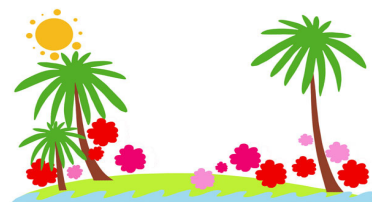

Ordförande: Nada Danielsson
Redaktör/layout: Nina Mussolini-Hansson
Redaktion: Elisabeth Lindh, Hans Hansson, Sissel Almgren
Medlemsärenden: Salma Benckert Niklaus (sismedlem@gmail.com)
Svensk-Indonesiska Sällskapet (SIS) www.svensk-indonesiska.se
E-post (allmänna frågor) : swedish.indonesian@gmail.com
SIS finns på Facebook.

Glad Sommar!

&

Fridfull Ramadan!

HAMBATAN DI JALAN

Av Tina Safari

Setiap hambatan dalam perjalanan Allah mengangkat diri
Rasa sakit yang muncul
Dikurangi dengan doa dan menangis
Dengarkan teman dan kekasih
Menangislah, tidak lebih
Beristirahatlah di bahuku
Biarkan kata-kata kasih sayang dariku membuai Anda, dan tertidurlah
Kebijaksanaan meliputi pikiran kita
Senyum mekar
Temanku, bermimpilah tentang kehidupan
Yang baik memiliki kekuasaan dalam kata-katanya
Mantra tajam seperti pisau memotong kesedihan
Jauh dari kehidupan kita
Tuhan, kami datang kepada Anda
Dengan harapan, semua rintangan terangkat dari hati kami yang berat
Pujilah kehidupan yang BENAR
Di sini dan sekarang, langsung
Menyanyi, air mata, dan dengan sukacita
Kami menari, untuk kehidupan yang lebih baik

Dikten handlar om svårigheter i livet. Det är acceptabelt att gråta och be för att lindra sorgen. Gud är en bra beskyddare. Ord av kärlek och drömmen om en bättre framtid hjälper oss

DUKA DI SURABAYA

Di mana pun saya bisa melihat kau di sana
Pria di tukang cukur
Pengendara sepeda motor yang mengambil istirahat
Menghisap rokok sambil menunggu langkah berikutnya
Saya mengajukan pertanyaan kepada Tuhan Allah, mengapa?
Berapa kali sebelumnya, saya dengan air mata; mengangkat wajahku untuk Anda
Untuk keseluruhan keputusan yang berputar dengan saya
Mengajukan pertanyaan berulang-ulang
Mengapa?
Setiap zaman memiliki pertanyaan
Dan setiap zaman tidak memiliki jawaban
Doa adalah obat gosok kami
Menyanyi adalah cara kami
Ya, Tuhan, kau baik
di tengah-tengah penderitaan kita
Bismillah - wish me luck!

Denna dikt handlar om den återkommande frågan till Gud, varför? I perioder i livet finns det olika frågeställningar som man inte alltid får svar på. Då hjälper bönen.

Tina Safari bor i Danmark. Förutom svenska, danska och engelska talar hon indonesiska flytande. Tina har läst indonesiska vid Lunds Universitet och Universitas Gajah Mada i Yogyakarta. Hon har också varit aktiv inom SIS Malmö/Lund en gång i tiden.

Tina gillar kultur, speciellt från Asien. Indonesien och Indien är länder som hon föredrar att resa till. Att skriva dikter är hennes största intresse och hon har publicerat sin bok "Cinta Tak Mungkin" i Surabaya.

Tina har två döttrar tillsammans med sin före detta man från Indonesien. Dikterna bredvid skrev hon när hon semestrade i Indonesien i vintras.

ÖNSKAR HYRA !

Förste intendent på Museum Puri Lukisan i Ubud, Bali, behöver hyra ett rum i Stockholm mellan den 15/9-15/10/2015. Kontakta Elisabeth Lind.

Epost: elisabeth.lind@gmail.com

Tel: 0730646094

VÄLKOMNA SIS NYA LEDAMÖTER

Emma anlände till Sverige första gången i november 2010. Inför årsmötet i februari fick hon frågan från valberedningen om hon vill vara med i SIS styrelse. Svaret blev: Javisst!
Mamman till ettåriga Aida var intresserad eftersom hon gillar att träffa och jobba med människor och lära sig mer om kulturskillnader. För Emma är uppdraget i SIS jätteviktigt, här kan hon lära sig svensk-indonesiska kulturskillnader. Emma har tidigare jobbat 14 år i Kina.

Hon inser att hon inte känner SIS så väl eftersom det inte var så länge sen hon blev medlem. Men efter ett år kan hon ge följande feedback till SIS: vi måste vara aktiva och ha olika aktiviteter. SIS måste attrahera nyanlända indoneser att bli medlemmar genom t.ex. ett seminarium om hur vi bor och lever i Sverige, hur man skaffar ID-kort, hur anmäler sig till SFI och vilka rättigheter och skyldigheter boende i Sverige har. Dvs. SIS kan hjälpa dem att känna sig hemma här. "Det var mitt problem när jag kom hit, jag visste inte vilka resurser det finns här, om man är nyanländ indoneser" förklarar Emma.

Dhany kom till Sverige 2013 för att fortsätta med sin forskning om *cancer genome analysis* vid Karolinska Institutet.

Även om han är ny i Stockholm är han intresserad av att hjälpa SIS, speciellt att utveckla SIS hemside. Det var därför han tackade ja till styrelseuppdraget.

Som ny i stan har Dhany en mycket positiv inställning till SIS. Enligt honom är SIS ett mycket viktigt medel för att utveckla relationen mellan Sverige och Indonesien, speciellt för att introducera Indonesisk turism till svenskarna. Dessutom kan SIS hjälpa indoneser som kommer till Sverige att anpassa sig snabbare och att skaffa dem vänner bland svenskarna. Dhany vill att SIS ska överleva och menar han att SIS måste samarbeta med andra institutioner och föreningar med hjälp av aktiv medlemmar och styrelsen.

Text: Nina Mussolini-Hansson

SIS och studieförbundet Sensus visade den omtalade filmen *The Look of Silence* som följdes av en diskussion.

The Look of Silence är Joshua Oppenheims andra film och en fortsättning på den Oscarsnominerade filmen *The Act of Killing* som beskrev situationen i Indonesien 1965 - 1966 då hundratusentals människor mördades för att de ansågs vara kommunister. Händelserna brukar benämnas i Indonesien som "Tragedi 65". *The Act of Killing* beskrev situationen ur mördarnas perspektiv medan *Look of Silence* beskriver offrens perspektiv. Joshua Oppenheimer och en anonym filmare följde huvudpersonen Adi som konfronterade mördarna för att försöka hitta svar på varför hans bror mördades. Båda filmerna har visats på Tempo Film Festival i Sverige och fått mycket bra kritik

Efter filmvisningen diskuterades de närvarande situationen då och nu för offren och förövare i Indonesien. Dhany Saputra från SIS ledde diskussionen och i panelen deltog bl.a. Arimbi Heroepoetri från *The Indonesian National Commission on Violence against Women (Komnas Perempuan)*. Arimbi har arbetat med kvinnoöden och skrivit om kvinnors berättelser och vittnesmål i en officiell rapport om händelserna 1965. Förutom Arimbi var även Tom Iljas, Tahir Pakuwibowo, Warsito och Sarkawi närvarande. De representerar några av dem som kom till Sverige efter händelserna 1965.

Diskussionen började med att Tom, Tahir, Warsito och Sarkawi berättade hur "Tragedi 65" drabbade dem och deras familjer. De hade lämnat Indonesien och skickats till olika länder för att studera under Soekarnos regeringsprogram. Begävade och målinriktade unga indoneser sändes utomlands att studera för att sedan komma tillbaka

och bygga upp Indonesien. Under tiden de studerade kom Soeharto till makten och alla som skickats utomland måste signera ett dokument som förklarar att de erkände Soeharto som president. Om inte riskerade de att förlora medborgarskapet. Tom, Tahir, Warsito, och Sarkawi berättade också att många av deras vänner försvann när de kom tillbaka till Indonesien. Arimbi berättade om att ett av hennes uppdrag var att samla in berättelser från de kvinnliga offren, för att utkräva statens ansvar för deras framtid, t.ex. för vård och bostad.

"Tragedi 1965 är den mörkaste tiden i Indonesiens historia. Om man stämplades som kommunist under Soehartos regim hade man ingen framtid. Många försvann eller fängslades utan rättegång bara för att de var involverade i samhällsorganisationer eller blev stämplade som kommunister" berättade Tom Iljas.

"Många kvinnor förlorade sina familjer och satt fängslade under lång tid utan rättegång. Ingen familjemedlem vågade hälsa på, de var rädda att de också skulle stämplas som kommunister. Idag har många av dem har tappat kontakten med sina familjer och lever ensamma eller bor tillsammans med andra offer. De är gamla, svaga och många är sjuka. *Komnas Perempuan* kräver att staten tar ansvar för kvinnorna och ger dem gratis sjukvård och äldreboende" säger Arimbi.

Både Arimbi och Tom Iljas poängterar hur viktigt det är att visa filmen och sprida information om situationen. Tyvärr finns det många som fortfarande missförstår kommunisttragedin i Indonesien. Genom filmvisning och diskussion hoppas de att fler inser vad det var som egentligen hände.

Text: Nada Danielsson

THE LOOK OF SILENCE

En film av Joshua Oppenheimer

Bild: Tabir Pakuwibowo

Indonesiska föreningen i Göteborg på Biskopsgårdens Dag

Lördagen den 9:e maj deltog Indonesiska Föreningen i Göteborg i Biskopsgårdens Dag. Biskopsgården är en stadsdel på Hisingen och det bjöds bl.a. på mat och musik från många av de 27 nationaliteter som bor där. Biskopsgårdens Dag är ett möte mellan en mängd kulturföreningar, politiska partier, Närhälsan, Friluftsförbundet, myndigheter och det lokala näringslivet. Aktiviteten arrangerades av stadsdelsförvaltningen Västra Hisinge i samarbete med Föreningsrådet Biskopsgården och Bo bra i Biskopsgården.

Det var det nionde året i ordningen och 95 olika föreningar deltog, inte bara från Biskopsgården. Scenuppträdanden inleddes i Svarte Mosse, bland programpunkterna fanns den lokala Kulturskolan, rapparen Bilal, chilensk dans med Alma Latina, marockansk gnawamusik med Achbal Souss, och popgruppen Timotej. Dessutom uppträdde Sjumilakören, en kvinnokör från Biskopsgården, som bl.a. framförde indonesisk sång.

MINGLA MED OSS I GÖTEBORG!

13/06/2015 11.00-17.00

Sommarträff på Sommarhemmet IOGT
Sillvik Sandenvägen 116

423 44 Torslanda

22/08/2015

Halal Bihalal/Nationaldag/Indonesisk
Bazaar

Nordengården Stockholmsgatan 16
416 70 Göteborg

För att introducera indonesisk matkultur till en större publik bjöd Indonesiska Föreningen på mat till självkostnadspris. Besökarna fick smaka på *nasi goreng* och *sate ayam* med tillbehör. Maten var mycket uppskattad och föreningen är säker på att denna festival är något de kommer att vara en del av även i framtiden.

Text: Andita Therning

Terrakottahantverket uppmärksammas under Terracotta Biennale 2015

Det traditionella terrakottahantverket har på senare tid haft ett uppsving, framför allt genom den lilla byn Kasongan i utkanten av Yogyakarta. Uppsvinget uppmärksammas av konstnären Noor Ibrahim som vartannat år ordnar en festival som han kallar Terracotta Biennale. Sissel Almgren är en av föreningens unga medlemmar. Hon har med hjälp av ett stipendium från Indonesiska UD fått chansen att studera i Indonesien. Hennes mål är Yogyakarta och hon fick förmånen att delta i Terracotta Biennale 2015 (15/Maj till 7/juli).

Under det holländska styret tvingades bönderna att överlämna det mesta av sin skörd till kolonialmakten. Kyai Song var mannen som förstod orättvisan och började övertyga dem om att det fanns ett värdigare sätt att leva. Det var då han kom på idén att låta bönderna byta yrke till *pekundhi*: d.v.s. keramikhantverkare.

När bönderna använde tiden och åkermarken för keramiktillverkning minskade livsmedelsproduktionen. Keramiken bytte man sedan mot mat eftersom holländarna med glädje skickade hem keramikföremålen till Nederländerna. Alla var nöjda, för bönderna bidrog ju fortfarande med något av värde.

Byn Kasongan, som fått sitt namn efter Kyai Song, ligger sex kilometer söder om Yogyakarta. Ju längre söderut man åker på ringvägen som omsluter staden Yogyakarta, desto mer varvas den brokiga bebyggelsen med risfält, floder och lugna gröna skogspartier. Vägen leder inte ut till någon enslig förtut utan till stranden Parangtritis där Indiska Oceanen med all sin kraft visar upp aktivitet och rörelse. Här hittar man en blandning av traditionellt och modernt byliv där människor twittrar, jobbar, shoppar och studerar medan de tjattande långbenta hönsen har det självklara företrädet på de smala byvägarna. Ja, ett område där äldre kvinnor och män i traditionella kläder och stråhattar lugnt glider fram genom motortrafiken på sina cyklar med skäran fastspänd på pakethållaren, på väg till dagens arbete på risfälten.

Huvudvägarna som utgör artärens i distriktet Bantul kantas av välvda portar som formar ingången till de olika byarna, ibland större områden med egna affärer och skolor, ibland inte större än några få kvarter. Ofta är dessa portar enkelt byggda, färgglada metallkonstruktioner med texten "Välkommen" och byns namn. Åker man vägen Jalan Raya Bantul några kilometer söderut från ringvägen hamnar man däremot vid en port som är större och robustare än de andra, i en rödaktig färg som liknar bränd terrakotta, som utgör ingången till byn Kasongan. Högt uppe på toppen är den prydd med lerkrus och på var sin sida står två rejäla lerhästar, en med blicken mot söder och en mot norr.

Denna port knyter an till Kasongans historia, som länge varit ett centrum för tillverkning av terrakottaföremål, och som nu fått status av turistattraktion, främst för inhemska turister som anländer i stora bussar och parkerar på byns stora affärsgrata. På den främre delen av affärsgratan

har tyvärr den traditionella terrakottaförsäljningen fått ge vika för souvenirer i andra material. Men går man en liten bit till över bron som tar en till Kalipucang, hamnar man i en atmosfär av bysamhälle där de stora affärslokalerna övergår till små verkstäder och man kan se byborna i Kasongan tillverka och sälja terrakottaföremål.

Längre in i byn, vid kanten av floden bor konstnären Noor Ibrahim. Här har han låtit bygga ett hus, helt och hållet av runda stenar, som han hyr ut till utländska studenter och som blivit mitt hem under min tid i Yogyakarta. Huset är uttrycksfullt där inga mått är standardiserade utan istället anpassade efter de vackra gamla dörrarna och fönstren som han köpt i andra hand från äldre hus. Det rum jag fått hyra har en tvådelad dörr som man genom att öppna endast den övre halvan kan göra om till ett fönster. Huset består av ett stenhus som är äldre än det trähus som Ibrahim senare låtit bygga om till sin egen familj precis bredvid. Det sägs t.o.m. att huset klarat sig oskadat genom ett jordskalv som drabbade Yogyakarta för några år sedan.

I området kring floden håller nya utställningslokaler på att byggas upp för att stå klara när Terracotta Biennale 2015 öppnar. Det är Noor Ibrahim som vart annat år uppmärksammar Kasongans anknäring till terrakottahantverket. Några meter bort från sitt eget hus hyr han en så kallad *pendopo* av

sina grannar, en typ av traditionell javanesisk byggnad utan väggar som består av ett kraftigt och spetsigt tak som bärs upp av stadiga pelare. Denna *pendopo* utgör mittpunkten för den skapande processen som ska leda fram till öppningen av Terracotta Biennale 2015 och här pågår aktivitet från tidig morgon

till sen kväll, alla veckans dagar. Eftersom byggnaden saknar väggar stängs aldrig dörren till det skapande rummet, alla som är med följer sitt eget schema och dygnsrytm och det händer även att vissa sover över på golvet. *Pendopons* upphöjda golv och stadiga tak ger ett bra skydd mot sol och regn, väggar som oftast bidrar med en instängd känsla är mindre nödvändigt i ett tropiskt och tillåtande klimat.

Vi som arbetar med att göra skulpturer i *pendopon* kan arbeta koncentrerat i timmar, men vi är också duktiga på att ta pauser då vi dricker te, äter friterad bananer och pratar om allt möjligt. När solen gått ner på kvällarna och tropikens ljumma mörker rullat in över Kasongan brukar vi sjungandes och gitarrspelandes vandra genom byn för att äta kvällsmat vid någon *angkringan*. Vi beställer kokta nudlar, ingefärste och plockar åt oss av grillade kycklingnackar och de gröna marinerade äggen som ligger prydligt upplagda i olikfärgade plastkorgar på bordet framför oss, medan den gungande glödlampan lyser upp rummet som bildas under den uppspända presenningen. För ägarna av *angkringan* har vi redan blivit kända ansikten. Ofta tar någon upp gitarren och vi övar på Terracotta Biennales temasång medan vi äter.

Text: Sissel Almgren, Bild: Sissel Almgren & Kresna Tour

Bli medlem i SIS nu!

Årsavgiften för familj 250 kr/år, för person 150 kr/år, studerande 100 kr/år

Postgiro 4339734-8

Uppge namn, adress och e-postadress

